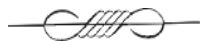

- ⁸⁰ Fremde in Paris. *Pester Lloyd*, 1875. január 13. 9. sz. melléklet.
⁸¹ Uo.
⁸² *Provinzialbriefe aus Frankreich. Durch Burgund.* = *Pester Lloyd* 1875. április 25. 95. sz. 3 és melléklet.
⁸³ Uo.
⁸⁴ *Provinzialbriefe aus Frankreich. Der Kommunismus in Frankreich.* *Pester Lloyd*, 1875. május 30. 122. sz. melléklet.
⁸⁵ Uo.
⁸⁶ *Provinzialbriefe aus Frankreich. Aussichten.* *Pester Lloyd*, 1875. június 8. 129. sz. melléklet.
⁸⁷ Uo.
⁸⁸ Uo.
⁸⁹ Uo.
⁹⁰ *Die Heimat der Troubadours.* In: *KA*, II, 208.
⁹¹ *KA*, II, 219.
⁹² *KA*, előszó.
⁹³ Uo.
⁹⁴ *KA*, I, 4.
⁹⁵ Uo. 6.
⁹⁶ *KA*, II, 349.
⁹⁷ Dr. ADOLF DUX: Vom Kreml zur Alhambra. *Pester Lloyd*, 1879. december 23. 352. sz.

BILD ANNAMÁRIA

A Mainzer Zeitung tudósításai a magyarországi forradalomról (1848. március–október)

Előszó

2002 márciusától az Erasmus-ösztöndíj keretén belül egy évig a mainzi Johannes Gutenberg Egyetemen Buchwissenschaft tanszékén tanultam. Itt nyílt lehetőségem a korabeli cikkek tanulmányozására, megvizsgálni miként vélekedtek Magyarországról és a 1848-49-es eseményekről. A hazánkról szóló cikkek végül a városi könyvtárban leltem. Itt a katalógusban kétféle újságot találtam, amelyik a forradalmunkról tudósított. Az egyik az 1848-as Mainzer Zeitung, amelyik szinte heti rendszerességgel számolt be a hazánkban folyó történetekről, a másik az 50 évvel később Mainzer Anzeiger nevet viselő újság, amelyik néhány számában megemlékezik a '48-as magyarországi eseményekről. Végül a Mainzer Zeitung tanulmányozása mellett döntöttem. Az újság mivel már több mint 150 éves, így csak mikroformátumú dokumentumként tekinthettem meg.¹

Bevezetés

A német területeken az 1830-as években a polgári mozgalmak jelentősége megnőtt. Ismét előtérbe kerültek az alkotmány bevezetésének kérdései, s a nyugtalanságtól tartó kisebb államok több helyütt engedményre kényszerültek.² Itt-ott gyengült a cenzúra és szabadabb mozgást kapott a sajtó.

1832 tavaszán jöttek létre Pfalz területén, és terjedtek el futótűzként az ún. sajtóegyesületek (pontosabban: a sajtó és a haza egyesületei). Rövidesen ez lett a német liberálisok legfontosabb mozgalma. Tagjai között ott volt Heinrich Heine is. A mozgalom mindenekelőtt a szabad véleménynyilvánítást, a lengyel emigránsokkal való együttműködést és a politikai üldözöttek támogatását tűzte zászlajára. A polgári ellenzék legjelentősebb megmozdulására ugyancsak Rheinpfalzban került sor. Pfalz területén, 1832 nyarán ostromállapotot hirdettek ki, szigorították a cenzúrát, és betiltották a politikai egyesületeket. 1834-ben további intézkedésekre került sor a sajtócenzúra megszigorítása érdekében, és az egyetemi tanárok és diákok ellenőrzését is hatékonyabbá tették.³ Németországra ismét a despotizmus sötétsége borult.

1840-es években a liberális opposíció vezetésében a porosz rajnai burzsoázia kezdett hangadóvá válni. A rajnaiak alapították meg ezeknek az éveknek az egyik legjelentősebb sajtóorgánumát a Rheinische Zeitungot is, amelyet Karl Marx szerkesztett. IV. Frigyes Vilmos még 1843-ban megtagadta az alkotmány elfogadását.⁴ 1848 elejére forradalmi helyzet alakult ki a német államokban. A porosz burzsoázia alkotmányos jogokat követelt. Márciusra az udvar végül engedményekre határozta el magát. A német térségben ekkor mindenütt sajtószabadságot, egyesülési és gyülekezési szabadságot követeltek.⁵

Ekkoriban Magyarország ügyeivel is sokat foglalkoztak, mivel saját sorsukat a magyar nép sorsában vélték felfedezni. Számukra a magyarok a szabadságvágyat az elnyomás elleni tiltakozást jelentették.

„Lóra nőtt és lovagias, nemes arcélú úri nép, mely örömet leli a harcban, mulatságban, cigányozásban. A háttérben ott terjed el a „puszta”, mint a magyar nép egyetlen tájformája, ahol igazán otthon van, a végtelen síkságon, a vad ménesek között, átadva magát a harcias múlba merengő érzelmeinek.”⁶ – állapította meg Eckhardt Sándor, „A magyarság külföldi arcképe” című 1939-ben megjelent tanulmányában.

A mainzi újság történetéről kevés dokumentum áll a rendelkezésünkre. A mainzi sajtó 1771-ben, mint Mainzische privilegierte Zeitung alapult. Később jelen volt a közéletben, mint Mainzer National-Zeitung, Privilegierte Mainzer Zeitung, Mainzer Zeitung és Neue Mainzer Zeitung is. Tudomásunk van róla, hogy 1814-ben Weizel vezette a lapot 1816 közepéig, ezután egy tehetséges ifjú, Friedrich Lehne lépett a helyébe, aki fontosnak tartotta nemcsak a hazai, hanem a külföldi ügyek tudósítását is.⁷ 1822-ben már, mint Anzeigerblatt der Mainzer Zeitung folytatódott. Az újság 1835. január 1-jén újra fölvette immáron hatodjára a Mainzer Zeitung nevet, ezen a néven működött 1850. november 16-ig. A lap általában 7-8 oldalas volt, és a külföldi tudósításokat az utolsó oldalon közölte. Rendszeresen írtak még Itáliáról, Spanyolországról, Oroszországról, Lengyelországról és Európán kívüli államokról is.

Magyarországi tudósításait általában más nagyobb újságok közléseiből vette. A leg többjét két nagy német lap az Allgemeine Zeitung és a Deutsche Allgemeine Zeitung híradásaiból.

Az Allgemeine Zeitungot J. E. Cotta alapította 1798-ban Tübingenben. 1807-től Augsburgban jelenik meg. Rendszeresen publikáltak benne német „klasszikusok” is.⁸

A Deutsche Allgemeine Zeitungot 1837-ben alapította F. A. Brockhaus kiadó, mint lipcsei Allgemeine Zeitungot, 1843-tól van jelen, mint Deutsche Allgemeine Zeitungot. Ez a nemzeti liberális újság tiltott volt Poroszországban. 1879-ig maradt fenn.⁹

Ezeket a lapokon kívül rendszeresen tudósítottak az 1764 óta kiadott német nyelvű Pressburger Zeitungból, a Pesti Hírlap ellensúlyozására megalapított, Glatz Ede, majd jún. 1. – okt 5. között Hugo Albert szerkesztésében és Landerer és Heckenast kiadásában megjelenő Pesther Zeitungból, ezenkívül a National Kurirból és az Allgemeine Österreichische Zeitungból, ami különösen veszélyes, szívós ellenfele volt az új önálló Magyarországnak, hiszen élesen elítélte a magyar kormány és főleg Kossuth politikáját.¹⁰

A Mainzer Zeitung híradásai

Az első cikk március 6-ról, és egy előző nap kitört bankjegybotrányról számolt be. Az újságíró szerint állami bankcsőd várható, az emberek pánik félelem lett úrrá, mindenki akarja váltani pénzét Budán ezüstre.¹¹ Ez a tudósítás azért is figyelemre méltó, mert Kossuth híres, 1848. március 3-án elhangzott felirati javaslata is a birodalom kedvezőtlen pénzügyi helyzetére reflektál.

A következő közlés már március 15-re vonatkozik, és az azt követő napokra. E szerint Magyarország két napja egy forradalmat élt át, ami nem az utcákon polgárvérrel, hanem törvényhozás épületében zajlott.¹² Ekkor még, mint tervről írnak az önálló magyar minisztérium léteről, amelyik az országgyűlés többségével kormányoz. Tudósítanak továbbá átfogó népképviselésekről, sajtószabadságról, nemzetőrseregről, esküdtbírásról és az egyesülésről Erdéllyel. Megtudjuk, hogy elfogadták Kossuth javaslatát a közteherviselésről és a városok gyűléseinek nyilvános szavazati jogáról. Részletesen tájékoztat, hogy a pozsonyi fiatalok fáklás felvonulással, ezer torokból jövő éljenzéssel és díszlövésekkel várták Kossuthot. Helyesen március 17-re datálja az újság, hogy a király a magyar küldöttségnek minden óhaját teljesítette, István nádort teljhatalommal ruházták föl, és ő Batthyány Lajos grófot nevezte ki miniszterelnökké. A pesti forradalom és az örömteli fordulat után az ország visszatért a törvényes útra.¹³ Név szerint közli a „rend fenntartására választott állandó választmány” tagjait, majd szinte szó szerint a 12 pontot, aminek nagyobb részét – a tudósító véleménye szerint – a nemzet már 1790 óta elő akarta terjeszteni.

Március 19-én a cikk írója már sajtószabadságról, nemzetőrseregről, felelős minisztériumról, és az egész magyarországi alkotmány átalakításáról tudósított. Ebben a cikkben számol be egy szomorú eseményről is, a pozsonyi zsidóüldözésről. Kossuth hívei fáklás menettel vonultak fel a zsidók bántalmazása és tulajdonuk felégetése ellen. Maga Kossuth is a zsidókkal való testvéri barátságra intett.¹⁴

Magyarországról szóló áprilisi tudósítás arányában kevesebb van, májusban kezdtek újból rendszeresen cikkeket közölni rólunk. Az újság május 29-én a mainziaikat arról tájékoztatta, hogy a magyarországi minisztertanács az első népképviselői országgyűlés összehívását ez év július 2-ra tervezte, melyre a meghívókat már szét is küldték.¹⁵

Egy plakáton a minisztérium önkéntes adományokra, és a veszélyben levő anyaföld védelmére hívja fel a figyelmet. Az utcákon önkéntes csapatokat toboroznak. Tudomást szerzünk arról is, hogy Ignaz Lederer magyarországi főhadparancsnok és helyettese ellen a hatóságok eljárást folytatnak, de a május 10-i macskazenéről nincs szó. A Bánságról nyug-

talánító híreket közölt a lap. A szerbek Karlócánál gyülekeztek, a királyi biztost Csernovics Pétert, a megye főispánját árulónak mondták, karlócai érseket (Rajaëiaot) megfosztották méltóságától. Supljikac „generálist”, aki valójában császári királyi ezredes, és akkoriban az Itáliában állomásozó haderőnél szolgált, vajdájukká választották. A tudósításba itt hiba csúszott, hiszen a szerb nemzeti gyűlés nem fosztotta meg Rajaëiaot a méltóságától, hanem éppen ellenkezőleg, pátriárkává választották.

Hrabovszky János altábornagy szlavóniai főhadparancsnok haderejét túl gyengének tartotta, hogy fegyveres erővel Horvátország bánja Jellaëia tábornok ellen fel tudjon lépni, ezért megegyezésre törekszik a bánnal. Hrabovszky a bécsi kormány felhatalmazása nélkül semmibe sem kezdhet bele – véli a tudósító. Ez utóbbi állítás téves, mivel a május 7-én kelt királyi kézirat a Magyarországon állomásozó császári királyi csapatokat a magyar hadügy-minisztérium alá rendelte.

Az újság az olvasókat arról is tudósítja az Allgemeine Österreichische Zeitung alapján, hogy a magyar minisztérium két kivételes tehetségű és meggyerő férfit küldött a Majnamenti Frankfurtba, hogy Magyarország Németországhoz fűződő szövetségét, valamint a kölcsönös érdekek egyeztetését megalapozzák.¹⁶ Az újság ekkor még név szerint nem említi Szalay László és ifj. Pázmándy Dénes nevét, akik a minisztertanács felhatalmazásával indultak útnak. Júniusban a két magyar követ, Pázmándy és Szalay nagy aktivitást fejtett ki a frankfurti képviselők informálásával, a magyar helyzet ismertetésével, egy szövetségkötési ajánlat jelzésével, amelyet Frankfurtban egyhangúlag helyeseltek.¹⁷

Ausztriának az alkotmányos államok körébe való belépése változást jelent külpolitikai téren is. Az eddig, Franciaországgal szemben ellenséges politikát fel kell, hogy váltsa – a lap szerint – az Oroszországgal való versengés. Németországnak támogatnia kell Ausztriát balkáni érdekei érvényesítése során. Ez az elemzés arra utal, hogy a német közvélemény egy jelentős része a magyar liberális elithez hasonlóan ez egységes Németországra alapozta külpolitikai elképzeléseit.

A császár Bécsből Innsbruckba történt menekülése miatt kialakult zűrzavaros időszakban is nagyon fontos Magyarország Ausztriához fűződő baráti hozzáállása. Ezáltal közvetve Magyarország nyomatékos eszköz a német elemek fenntartására Ausztriában, és egyúttal erőteljes gátat emel a császárság elszlávosítása és a szlávok Németországba való betörése ellen.

Május 29-én horvátországi eseményekről ad hírt a Mainzer Zeitung, egyúttal közli, hogy a magyar királyi kormánybiztost, Hrabovszky János bárót Eszéken és Vukováron éljenzéssel és fáklyásmennettel fogadták. A szlavóniaiak elmondták, hogy Magyarországgal barátságban és törvényes szövetségben akarnak maradni.¹⁸

E napon érkezett egy levél Konstantinápolyból, amely biztosította a magyarokat a horvátok és a pánszlávizmus elleni török szövetségről. A horvátok a kiáltványukban leírták, hogy céljuk a Duna-menti fejedelemségeket a délszláv királyságba bekebelezni, ezzel kiváltották a Porta haragját.

A június 9-i cikk tudósítja, hogy június 1-jén a hadügyminiszter, Mészáros Lázár vizsgálatot rendelt el azon tisztek ellen, akik kiáltványban tudatták, hogy a császárhű horvátok ellen nem akarnak harcolni. Kolozsvárról is tudósít a lap, miszerint május 29-én összeült erdélyi népgyűlés az Uniót elismerte.¹⁹

Június 7-én az újság biztos forrásból tudni véli, hogy a császári család június 16-án szándékozik Magyarországra jönni. Az utat Stájerországon keresztül Bécset kikerülve teszik meg. Az uralkodó a nyarat a Pest közelében fekvő, Grassalkovich-kastélyban, Gödöllőn

szándékozik eltölteni, ahol Mária Terézia is a veszélyes időkben élt.²⁰ Mint tudjuk, erre az utazásra sohasem került sor.

Június 19-én a Mainzer Zeitung először közöl tudósítást a polgárháborús erdélyi állapotokról. Erdélyben a felkelő havasalföldi parasztok és székely csapatok között összecsapásra került sor, amely során 14-en meghaltak és 40-en megsebesültek. A bátor székely csapatokból jelenleg 12 000 ember Szegednél áll harcra készen.²¹ Német sajtóforrásokra támaszkodva az újság úgy véli, támadás esetén Mészáros Lázár hadügyminiszternek kell a székelyek érére állni, mert más magyar tábornokban a katonák nem bíznak. Eközben egy bukovinai levél hozta a hírt, hogy június 3-án 10 000 orosz katona lépte át a határt.

Június 17-én érkezett Ungerhofer tábornok Zimonyból, és megerősítette azt a hírt, hogy Szerbia fejedelme egy katonai kordont emel a magyar határnál, s minden érintkezést megszüntetett evvel a területtel. Az illír felkelés növekszik, a kormány szükségesnek látta, hogy a környező megyékben 40 000 nemzetőrt tíz napon belül mozgósítsanak, ezen kívül két reguláris katonából álló tábort szervezzenek Eszéken és Szegeden.²²

Június 19-én tudósít az újság a Magyarországon megjelenő Nemzeti újság alapján, hogy az orosz és az osztrák konzul közreműködésével Karlócánál három napos fegyverszünetet írtak alá a szerbek és a magyarok. Jellaëia helyére Gyulai Ferenc ezredest nevezték ki, aki magyar volt.²³

Június 20-án István főherceg nádor gróf Széchenyi István kíséretében ismét Innsbruckba utazott, a szörnyű horvát felkelés lehetőség szerinti vértelen elfojtása céljából.²⁴ A tudósítás nem közölte, hogy báró Eötvös József is elkísérte a nádort.

A szerbek egy küldöttséget küldtek Innsbruckba, amely Hrabovszky Péterváradról történő eltávolítását, Rajaëia pátriárka és Jellaëia bán felszerelésének erősítését és Stevan Supljikac ezredes korlátlan hatalommal történő felruházását kérte.

Július 19-én beszámolt az újság a Lánchídnál történt balesetről. Már egy ideje azon dolgoztak, hogy a 12 tartóláncot egy gőzgép segítségével mozgatott csigassorral felhúzzák. Tizenegy láncot sikerült e módon sikeresen felhúzni, s tegnap kellett volna a tizenkettedik és egyben az utolsó láncot is a helyére tenni. A hatalmas, több ezer mázsa súlyú vastömeget már majdnem a kellő magasságba emelték, s a mű már majdnem kész volt, amikor az emelő csiga egyik gyűrűje elpattant és a hatalmas lánc iszonyatos robajjal az alatt található talpazatként szolgáló pontonra zuhant, szét törve, összenyomva azt. Számos személy tartózkodott nézőként a munkahídon, ők azonban szerencsésen megmenekültek.²⁵ A tudósítás nem számol be arról, hogy Széchenyi fiaival együtt a hajóhídon figyelte az eseményeket. Lánchíd építésének előrehaladása szemében a nemzeti felemelkedés szimbólumává vált. A Dunából kiúszó Széchenyit elfogta a kétség, az eseményeket úgy magyarázta, hogy ahogyan a híd befejezését a sors gátolja, úgy a nemzet felemelkedését is természetfeletti erők akarják az utolsó pillanatban akadályozni.²⁶

A Délvidékről nyugtalanító hírek érkeztek, a magyarok súlyos vereségeket szenvedtek el a szerbektől. Gróf Bechtold generálist, aki július 14-én a felkelő tábort Szenttamásnál megtámadta, visszaverték. Óbecség kellett visszahúzódnia, és jelenleg is szükségesnek érzi, hogy a visszavonulást fontolgassa. Az ellenség sokkal szörnyűbb, mint gondolták, sokkal több és jobban felszerelt ágyúik vannak. Bechtold generális segédtisztjét Mészáros hadügyminiszterhez küldte, hogy értesítse a katonaság és a lövegek megerősítésének szükségéről. Pesten a hírek igen nagy megdöbbenést váltottak ki, hiszen elszállt az a reményük, hogy a szerb felkelést egyetlen csapással elfojtsák. Sokkal inkább egy sötét nemzetiségi háború állt előttük.²⁷ Az

támogatta a döntést, mert a horvátok és szerbek minden nap egyre jobban veszélyeztetik Magyarországot.²⁸

A cikk szerint Kossuth úgy gondolta, hogy Magyarországnak jelen helyzetben az osztrákok barátságát kell keresni. Hazánk nem csak attól fél, hogy Ausztria a délszláv helyzetben semleges marad, hanem, hogy nyíltan az ellenség pártjára fog állni. A tudósítás jól mutatja, hogy az első pillantásra logikátlan döntésnek mélyebb okai is vannak.

Egyrészt a bécsi kormány szerint a Pragmatica Sanctio alapján a Batthyány-kormány feladata a közös védelmi kötelezettség, melyet hivatalba lépése óta az udvar sürgetett. Ugyanehhez a feltételhez kötötte az uralkodó a magyar miniszterelnök május végén és június elején előterjesztett kérvények teljesítését, hogy V. Ferdinánd székhelyét Bécsből Budára helyezze át.²⁹ Az utolsó tényező pedig, amint a lap is utalt rá, hogy Jellačić 10000 katonát ígért Bécsnek Itáliába. A jó viszony fenntartása Béccsel, most, hogy az országban polgárháború dúlt, s hogy Horvátországgal teljesen megromlottak a kapcsolatok, még inkább fontossá vált. Kossuth hangsúlyozta, hogy e megajánlás célja, hogy nyomást gyakoroljanak az olaszokra: üljenek végre tárgyalóasztalhoz.³⁰

A cikkből kiderül, hogy Kossuth a segítséget bizonyos feltételekhez kötötte, de ezeket nem részletezi. Sem azt, hogy előbb Magyarországon kell helyreállnia a belnyugalomnak, sem pedig azt, hogy a sereget nem lehet az olasz nép szabadsága ellen felhasználni.

„...Világosan megjegyezni kívánja, mikép az ellen, hogy ezen ígélet a lombard-velencei olasz nemzet elnyomásbani részvétét szándokára magyaráztassék, nyíltan tiltakozik, s ez ügyben csak arra lehet a fentebbi esetben segédkezet nyújtani hajlandó, hogy a lombard-velencei nemzettel olly béke s egység megkötése eszközöltessék, melly egy részt őfölsége méltóságának, más részt az olasz nemzet jogainak, szabadságának, s méltányos kívánatainak egyaránt megfelel.”³¹

A határozatnak konkrét következményei nem lettek, mivel 1848. július 25-én a császári hadak Custozzánál legyőzték az olaszokat, s így az udvar nem szorgalmazta tovább hazánk részvétét az itáliai eseményekben.

A július 30-i tudósítás a magyar és a bécsi minisztériumok közötti feszültségekről számol be. Kossuth, aki az itáliai segítségnyújtással kapcsolatos határozatot érvénybe léptette, népszerűségét eljátszotta, és már az előző cikkben szerepelt feltételek miatt, a bécsi minisztériumot sem elégítette ki. A pénzügyminiszter kétértelmű szerepe miatt, megjelentette újságja a Kossuth Hírlapjának utolsó számát, melyben a bécsi minisztérium ellen szólal föl.³²

„A lapok mult számainak egyikében a szerkesztő úr azt jósolá, hogy a bécsi urak a dolgot törésre viszik.

Mély fájdalommal mondom – úgy látszik igaza van.”³³

Augusztus 16-án az újság a Deutsche Allgemeine Zeitung alapján egy ismeretlen katona által írt magánlevelet közöl, aki Verbász és Szenttamás között fekvő táborban él csapatával.

Július 19-én érkeztek meg, és táboroztak le ezen a helyen. Leírja, hogy Szenttamás a rácok főállása, ahol 15000 emberre becsült erőt gyűjtöttek össze. Bizakodóan írja továbbá, hogy itt tartózkodásuk fő célja, hogy az ostromot megszervezzék. Aznap érkeztek még ágyúk és jól felszerelt nemzetőrök, akiket a vármegyéből küldtek. Szenttamás újabb támadását a levél írója augusztus 5-re és 6-ra becsüli, de jelenleg még az előkészületekkel foglalkoznak.

Ezt követően részletesen beszámol mindennapjairól, a szolgálatról, és a hatalmas hősről, amely az egész táborra nyomasztóan hat. Naponta fognak el, és akasztanak fel

lázadókat. Levelében azt is tudja, hogy Csernovics Pétert leváltották, és a királyi biztos Szentkirályi Mór lett, aki egyidejűleg lovaskapitány a nemzetőrseregükben. Tőle az emberek sokat várnak.³⁴ Levelét tervekkel zárja, miként foglalják el Szenttamást, és hogyan haladnak tovább.

A cikk továbbá egy augusztus 8-i tudósítást közöl, miszerint István főherceg aláírt egy dekrétumot, melyben Josip Rajačić karlócai metropolitát felfüggesztette egyházi méltóságából, és helyébe ideiglenesen Athanackovits Plato bácskai püspököt nevezte ki.³⁵ Athanackovits 1839-ben budai, 1848. június 20-án bácsi püspök lett. Színleg a magyar kormányhoz hajlott, és Rajačić érsek ajánlatára báró Eötvös József a görög keleti vallásügyi szakosztály élére állította.³⁶

Az újságból továbbá megtudjuk, hogy az előző napi (augusztus 7.³⁷) képviselőházi ülésen Mészáros Lázár hadügyminiszter elmondta, hogy személyesen a harcok színhelyére akar menni, hogy valamennyi előkészülettel és diszpozícióval maga foglalkozzon.³⁸ A Deutsche Allgemeine Zeitungból átvett tudósítás szerint a ház ezt a hírt tetszéssel fogadta, és engedélyezte a hadügyminiszternek elhalasztani az újoncozásra vonatkozó törvénytervezet tárgyalását.

Ugyancsak ebből a cikkből értesülünk arról, hogy tegnap (augusztus 5.³⁹) óta van forgalomban a magyar egy és két forintos bankó. Az újság tudni véli, hogy az ezüstpénz hiánya máris nagy, és a 20 forintos bankó ázsioja már romlott. Körülbelül 12 millió forint magyar bankjegy van forgalomban, amely tökéletes fedezettel rendelkezik.

Az újság a mainzi lakosságot augusztus 19-én arról tájékoztatta, hogy István főherceg augusztus 11-én váratlanul Bécsbe utazott, mely számos találgatásra ad okot. Nagy figyelemmel kísérik annak a hírnek a megbizonyítását, hogy Franciaország beavatkozott-e Itália ügyébe.

Az újságíró arról is tudósít, hogy báró Eötvös József vallásos iskoláztatás megmaradásának javaslata megbukott.⁴⁰ A hír nem teljesen pontos, ugyanis a már július 24-én betervezett oktatási reform augusztus 3-án került a ház elé, ahol többnyire el is fogadták. Nagyobb vita csak a felekezeti iskolák körül robbant ki. A határozatot többen úgy értelmezték, hogy megtiltja a felekezeti iskolák állítását, ami sem a kormánynak, sem az országgyűlési többségnek nem állt szándékában.⁴¹ Ezért Pázmándy Dénes mint képviselő visszatért a már letárgyalt részhez, és javasolta, hogy egyes felekezetek, ha a többségük úgy akarja, saját erejükből állítsanak iskolát.

A képviselőház végül nagy többséggel elfogadta a javaslatot. A Mainzer Zeitung eddig alaptalannak véli a hírt, miszerint a vallás és közoktatás miniszter, báró Eötvös József tárcáját átadni szándékozik a képviselőház elnökének, Pázmándy Dénesnek.

A cikk második felében a Pressurger Zeitung alapján arról értesülünk, hogy augusztus 8-án érkezett meg a magyar miniszterelnök küldöttje Jellačić bánhoz, és átadta a hírt, melyben, biztosítják a horvátokat, hogy kisebb kéréseiket teljesítik. A bánt egyúttal arra kéri, hogy legfeljebb tíz napig ne cselekedjen semmit.

Az augusztus 16-i tudósításban elszomorító hírek érkeztek. A román határőr zászlóaljából, amely Erdélyből a szegedi táborba sorozott be, 900 ember és a magyarokkal tartó székelyektől 82 ember titokban megszökött. Erdélyben a marosszéki székelyeknél zavargás tört ki, és a szlovákok magatartása Magyarország északi részén szintén nyugtalanító. A kétségbeesés a magyar ügy felől kezd általánossá válni. Még az aznapi Kossuth Hírlapja is a magyar pénz- és hadügyminisztérium megszüntetésének lehetőségéről szól. Ezt a lehetőséget a lap kétféle módon képzei el. Az egyik, hogy a bécsi minisztérium az illír felkelést annyira fogja

támogatni, hogy Jellaëia végül győztesen bevonul a fővárosunkba, és a kard törvénye által diktál majd. A másik eshetőség, hogy a szlovákok és románok felbujtásával még nagyobb zavart okoznak, egészen addig, míg egy új, „szolgalelkű” pénzügyminisztérium alakul, amely felváltja a jelenlegit, és így a magyar önállóság megszüntetését törvényes úton viszi keresztül az udvar.⁴²

A következő közlés augusztus 21–22-re vonatkozik. Eszerint délután 2 órakor Chorek⁴³ gróf azzal a hírral érkezett a háborús helyekről, hogy a magyarok megtámadták a római sáncokat, és a rácok elverték őket.

A másik téma amivel az újság foglalkozik, hogy a képviselőház ülésén Perczel Mór áru-lással vádolta a katonatisztet a katonai hadműveletek elrendelésénél és kivitelezésénél. Az újság szerint bizonyítékok állnak a rendelkezésére, amelyeket a háznak elő akar terjeszteni. Kérlemzte a ház köréből egy rendkívüli háborús bizottság kinevezését, továbbá korlátlan hatalmú biztosok kiküldését a táborba az áru-lók kivizsgálására és büntetésük kiszabására.⁴⁴

„Perczel Mór képviselő indítványt tevén az iránt, hogy miután a szenttamási ostrom tegnapelőtt a lázadók által visszaveretett, az ottani történetekről kihallgatván a ház előbb Szentkirályi Mór kormánybiztost, kebeléből a hadnak vezényletére megbizandó teljhatalmu biztosokat küldjön ki.”⁴⁵

Személyesen a hadügyminisztert sokra becsüli, de a háború tárcáját szívesen látná más kezében. Ezzel közvetett módon a hadügyminisztert megvádolta, aki éppen pár napja tért vissza a magyar tábor szemlájéről. A miniszterek rettentően kikeltek Perczel ellen, akinek azonnali kiutasítását rendelték el, és a bizalmi szavazást a minisztérium felé kabinetkérdéssé tették. Általános nyugtalanság keletkezett, amely az ülés végéig tartott, és a minisztérium megnyugvásával zárult. Az ülés folyamán azonban láthatóvá vált, hogy a miniszterek többsége egy mély áru-lásban hisz. Kossuth maga indítványozta egy bizottság kinevezését, amely előtt Perczel a bizonyítékait feltárhatja, a miniszterek többsége azonban elvetette ezt.

A tudósító úgy véli, hogy Kossuth csillaga leáldozóban van, ez a rendkívüli éjszakai ülésen is megnyilvánult. Ezt a hadügyminiszter arra használta föl, hogy saját toborzási tervét keresztülvigye. Kossuth módosító javaslata a név szerinti szavazáskor alulmaradt. Augusztus 26-án a képviselőház 226:117 arányban elfogadja a katonaállítási törvényjavaslatot. Az újon-cok egy részét a seregredek kiegészítésére fordítják, a többségből önálló honvédszázaljakat alakítanak.⁴⁶

Az augusztus 23-i újságcikk egy szenzációról számol be. Egy királyi rendelet nagy döb-benetet keltett, amelyet az augusztus 14-i országgyűlésen bocsátottak ki, és a képviselőház tegnapi ülésén (augusztus 22.⁴⁷) olvastak fel.

„Olvastatott ó királyi felségének august. 14-én kelt, és a minis-terelnök által a háznak bemutatott kegyelmes leirata melyben a házat értesíti, hogy miután egészsége helyreállván az országlást ismét átvette és Bécsbe visszaérkezett, azon rendkivüli ideiglenes megbizása is megszűnt, mellyel junius 26-án kibocsátott legkegyelmesebb leirata szerint István főherczeg nádor és királyi helytartó mint a királyi felség teljhatalmu képviselőjének azon jogoknak ide-iglenes gyakorlára való hatalmat átadta, mellyek a fennálló törvények szerint a Felső-gnek vannak fenntartva.”⁴⁸

A teljhatalmat a magyar kormány javaslatára, az udvar innsbrucki tartózkodására hivat-kozva kapta meg, politikai háttérében a magyar önállóság erősítése állott.⁴⁹

A tudósító szerint sokan azt hiszik, hogy az említett királyi rendelet István főhercegtől csak a királyi előjogokhoz tartozó szankciós jogot venné el. Az a körülmény azonban, hogy

István főherceget a rendelet csak nádorként, de nem mint királyi helytartót említi, továbbá, hogy a kormányzás alatt, melyet a király maga átvész, nem csupán a törvények jóváhagyása érthető, megalapozza az aggodalmat, hogy itt egy közvetett támadásról van szó, a nádor és királyi helytartó, valamint a magyar márciusi vívmányok ellenében. Az újság úgy látja, hogy egy Budán kormányzó királyi helytartó nélkül Magyarország önálló kormánya elképzelhetetlen. Ha a minisztérium az eddigi keretek közt marad, és a király, ha átvész a kormányzást, az nem jelent mást, mint ami a korábbi helytartótanács volt.⁵⁰

Szeptember 4-én közli az újság, hogy ugyanazon a napon, amikor a magyarokat Szenttamásnál visszaverték, Fehértemplomnál és Strázsánál is kudarcot vallottak. A magyar fegyveresek hátrányukat az osztrák tisztek árulásának tudták be. Név szerint Wolnhoffer vezérőrnagy állítólagos árulása miatt Szenttamásnál kiragadták a magyarok kezéből a már félig kivívt győzelmet. Wolnhoffert a hadügyminiszter leváltotta, és helyébe Bakonyi Sándor ezredest nevezte ki.⁵¹

Mint a Zágrábról szóló hírekből tudjuk, a horvát bán felszólította szlavóniai Verőce és Szerémség megye csapatait, akik eddig Hrabovszky tábornok vezénylete alatt álltak, hogy mostantól magának a bánnak engedelmeskedjenek. A csapatok mindegyike nyomban készen állt a bánhoz átállni. A bán Hrabovszkyhoz intézett levelében kijelentette, hogy a monarchiával szembeni esküje kötelezi arra, hogy a csapatok között fenyegető anarchiának gyorsan az elejét vegye, és azokat a császár szolgálatára az ő parancsnoklata alatt egyesítse.⁵²

A szeptember 6-i cikk írója arról értesít, hogy augusztus 23-án éjfél tájban Batthyány miniszterelnök és az igazságügy-miniszter Deák Ferenc sietősen Bécsbe utaztak.⁵³ Valójában Batthyány és Deák augusztus 27-én éjfél körül indulhattak (a rendőrségi jelentés szerint), ami valószínűsíti, hogy végül nem gőzhajón, hanem gyorskocsin utaztak, így másnap az éjjeli órákban értek Bécsbe. Tárgyalásaikat tehát augusztus 29-én kezdhették meg.⁵⁴ Az újság nem tudósít arról, hogy mi is e látogatás célja. Augusztus végére a Batthyány-kormány szorult helyzetben volt. Nem sikerült a horvát kérdést rendezni, és Jellačić a Drávánál fenyegetett. Ugyanígy a szerb felkelést sem tudták megfékezni. Szenttamást másodsorra sem sikerült bevenni, s ez már a bevehetetlenség mítoszával ruházta fel e helységet. Radetzky tábornagy vezette cs. kir. hadsereg döntő győzelmet aratott július 25-én Custozzánál Károly Albert király piemonti-szárd csapatai felett, s ez megerősítette az osztrák kormány helyzetét.

Az augusztus 27-i minisztertanács amellet döntött, hogy felajánlja – Bécs közvetítésével – a horvátoknak a szövetségi viszonyt, vagyis közigazgatási értelemben a teljes elszakadást. A minisztertanács úgy döntött, hogy Batthyány Lajos és Deák Ferenc kezdjen tárgyalásokat Bécsben. Kívánságaik voltak **1.** a király hadiparancsba kötelezze a katonaságot engedelmes-ségre és hűségre, **2.** tiltsa meg a horvátoknak, hogy Magyarországot megtámadják, **3.** a szerbek támadását a király dezavválja, **4.** az országgyűlés berekesztésére a király személyesen Budára jöjjön, és tisztázzák, milyen szándéka van a dinasztíának és a bécsi kormánynak Magyarországot illetően.⁵⁵

Megtudhatjuk továbbá az újságból, hogy Mészáros Lázár hadügyminiszter a háborús színhelyekre indult (augusztus 27.⁵⁶). A cikk írója úgy véli, hogy itt minden egy álnok árulási eset leleplezésével függ össze. Egy közkaton a Miklós-huszárezredből életét kockáztatva elmenekült, és a minisztériumnak azt jelentette, hogy a tisztek a közkatonákat rábeszélik, hogyha lázadókkal találkoznak, vakon lőjenek, ha a horvátok jönnek, akkor a magyarok ellen forduljanak. Hetven közkaton elhatározta, hogy ezt a dolgot jelentik, a tábor azonban olyan szigorú ellenőrzés alatt állt, hogy az az egy közkaton is csak véletlen tudott megszökni. Emi-

att a képviselőházi ülésen interpellációkat intéztek Kossuth pénzügyminiszter felé, ő azonban haladékokat kért az ügy felülvizsgálatára. Mészáros hadügyminiszter ugyanis személyesen fog ma egy harmadik általános támadást vezetni Szenttamásnál az ellenséges sáncok ellen.

Mészáros szeptember 5-én haditanácsot tartott, ahol az osztrák főtisztek ellenzése dacára, elhatározták Szenttamás harmadik megtámadását a Duna bal partjának, valamint Ó-és Törökbecsének védelmét és az együttműködést Kiss csapataival.⁵⁷ A támadást végül Mészáros vezette szeptember 21-én, ami kudarccal végződött.

Kossuth beszéde során mindinkább hazafias elragadtatottságának tüzébe került, hatalmas energiával utasította vissza azt a követelést, miszerint a magyar pénzügyeket Bécsben vezessék újra. Ez csak a magyarok holttestén át történhet meg.⁵⁸

Az Allgemeine Zeitungnak bizonyos levelek állnak a rendelkezésére Horvátországból és Bánságból, amelyek a véres irtózatot igazolják Fehértemplomban, és a 14 órás harcot, melyet a felkelő szerbek és rácok ellen kellett kiállnia. A német község hőiesen állta a harcot. 22-én a 4. század mozgósított helyőrsége vonult be, ennek köszönhetően sikeres támadást intéztek a város előtt táborozó sereg ellen. Újmoldvát a lázadók 21-én megtámadták és fölgyújtották.

Jellaëia bán 20-án ismét bevonult Zágrábba, ahol mámoros fogadtatásban részesült. Fiume elfoglalása miatt a háború Magyarországgal elkerülhetetlennek látszik.⁵⁹

A szeptember 8-i újságcikkből a horvát határtól tudósítanak. Egy utazó hozta a hírt, miszerint a szerbek felbátorodva a magyarok szenttamási kudarcain, elhatározták, hogy 27-én megtámadják Becskereket. A szerbek elfogtak és lefegyvereztek mintegy 80 magyar önkéntest, s azzal engedték őket szabadon, hogy mondják meg a magyaroknak, ők nem a nemzet, hanem az elnyomók ellen vonulnak hadba.

Zágrábból érkezik a hír, hogy Jellaëia szeptember 3-án és 4-én megy Vukovarra és Eszékre, hogy ott helyreállítsa a hatalmát. Korábban a magyar kormánybiztossá kinevezett Zsitvay augusztus 14-én semmisnek nyilvánította a bán hatalmának korábbi visszaállítását, és az ismert július 10-i manifestumot (amely a bán árulóvá nyilvánítja és méltóságától fosztja) jogerősként hozta nyilvánosságra. A nádor augusztus 10-én Zsitvay József kir. biztost utasította, hogy a magyar kormányhoz hű tisztviselőket helyezze vissza állásukba; az 1848. évi XVI. Törvénycikk ellenére törvénytelenül kinevezett, Jellaëiéhoz szító tisztviselőket függessze fel, Szerém megye végrehajtó hatóságát állítsa helyre, hirdesse ki a statáriumot, Hrabovszky főhadbiztost, Szentkirályi és Csányi László királyi biztosok közreműködésével.⁶⁰

Szeptember 5-én négy ponton történik a horvátok átkelése a Dráván: Varasdnál, Kaproncánál, Moravicánál és Eszéken. A hírek szerint az a szerbek szándéka, hogy a közeli Fehértemplomban található bányákat és vasműveket hatalmukba kerítik.⁶¹ A horvát határról augusztus 31-én jelentik, hogy a bán parancsa szerint a lovas katonáskodásra kötelezett polgári lakosságnak szeptember 1-én Zágrábba kell érkeznie, hogy ott további rendelkezéseket kapjanak. Ez a lovasság, mely a behívó parancs szerint az egész országban mintegy 10000 emberre vonatkozik, szabad parasztokból áll, akik lovas szolgálatot csak a háborúban kötelesek teljesíteni és magukat saját költségen felszerelni. A horvát sereg ellátására állandó buzgó intézkedéseket hoznak. Sziszekén az összes ottlevő termény- és gabonataralékot a nemzeti kormány számlájára fölvasárolták, és azonnal készpénzben fizettek.

A szeptember 12-i újság szerint elsején érkezett Pestre a magyarok vereségének a híre a római sáncoknál, Temerin és Járek között. A csata augusztus 28-án kezdődött, ekkor még a magyarok hátránya nélkül folyt. Végül Märthe főhadnagy, aki valójában Máthé János

alezredes⁶² árulása miatt a lázadók bevették, és lángba borították.

A járekiek Ókérré, a temeriniek Újvidékre menekültek; utóbbiakat az újvidéki szerb városi tanács (október 1-jén) ki akarta utasítani. „Leírhatatlan volt a menekülő lakosság jajkiáltása” – írja a szerb Dobanovácski emlékirataiban.⁶³ Dobanovácski egy különítménnyel Temerin s Járek közt a síkon nyomult elő, hogy a Járekből kiszoruló magyarok visszavonulását elvágja.⁶⁴

Az újság közlése szerint a lázadók védekező taktikájukat támadóra cserélték. Mészáros Lázár hadügyminisztert, aki augusztus 28-án Temerinből a péterváradi erődítménybe utazott, útközben majdnem elfogták a lázadók.

A tudósítás második része a budai képviselők üléséről szól, amelyen a belügyminiszter hivatalosan is bejelentette Perlasz bevételeit. Ezután Kossuth lépett a szónoki emelvényre, és közölte a házzal, hogy a minisztérium jelen körülmények között nem tarthatja magát. Arra kérte a házat, hogy hozzanak létre egy bizottságot, amely a minisztérium segítségére lenne. Továbbá kineveztek egy küldöttséget, amely azonnal Bécsbe utazik, hogy felszólítsa a királyt nyilatkozásra, óhajtja-e tovább Magyarország koronáját viselni. Igenlő válasz esetén kérni fogják, hogy a küldöttséggel azonnal utazzék Pestre, hogy innen adja ki a parancsot a horvátok és rácok üzelmei ellen. Ha megtagadja a jövetelt, akkor az ország kikiáltja a függetlenségét, és felszólítja a férfi lakosokat, hogy ragadjanak fegyvert. A külországi hatalmaknak egy nyilatkozatot küldenek szét, melyben kifejtik Magyarország hűségét a hitszegő Ausztriához, és közlik, hogy a magyaroknak más választásuk nem maradt. Végül a hadügyminiszter addig maradjon a táborban, míg egy új parancsnokot ki nem neveznek, hiszen a jelenlegit le kell váltani. Ezeket a határozatokat nagy tapsal fogadták, – írja a tudósító – és csak az Isten tudja mi lesz ennek a vége.⁶⁵

Az újság szeptember 23-án arról tájékoztatja a mainziakat, hogy Jellačić mintegy húszezer emberével átlépte a magyar határt, és megszállta Muraközt. Az ottani csapatok főparancsnoka gróf Teleki Ádám visszavonult Nagykanizsára. Ide indult szeptember 15-én Pestről 1200 magyar huszár 30 ágyúval. A frissen érkezett hírek szerint a magyar helyőrség elfoglalta a rácok táborát Vracsevgájnál. A rácok és szerbek között ellentét keletkezett, melytől a felkelés mielőbbi leverését várják.⁶⁶

Beöthy Ödön kormánybiztos közvetlen kapcsolatot teremtett Rajačić pátriárkával, hogy a befolyásos papot elfordítsa a kamarillától. Bács megyében 1848. szeptember havában új politikai, mint hadi tekintetben nagy személyi változások történtek. Szentkirályi helyébe a nádor augusztus 26-án Beöthy Ödönt, a bihari erős magyar nemzeti érzésű néptribunt nevezte ki királyi biztosul Bács, Torontál, Csongrád, Csanád megyébe és az ezekben lévő királyi városokban, ugyanolyan hatáskörrel, mint amilyennel Szentkirályi bírt.⁶⁷ Az újság szerint déli tizenkét órakor Kossuth irányításával háromezer-ötszáz emberből álló, verbuvált és kiképzett Hunyadi-ezred elindult Nagykanizsa felé. Kossuth az országház előtt lelkesítő beszédben szólt hozzájuk.⁶⁸

A tudósító arról tájékoztatta a mainziakat, hogy a miniszterelnök szeptember 14-én elrendelte egy általános népfelkelés szervezését. A Ceccopierri-ezred (cs. kir. 23. sorgyalogezred⁶⁹) katonái visszamennek Pozsonyba. Kress és Vilmos ezredek Bécsbe masíroztak. Budát megerősítik és az erődítményt honvéd tüzérséggel látják el.⁷⁰

Szeptember 7-én a Deutsche Allgemeine Zeitung alapján az újság arról tudósított, hogy Mensdorff gróf császári hírvivőként megy Jellačićhoz, hogy a visszavonulási parancsot átadja neki. Jellačić számos hírvivőjét, akik fontos leveleket továbbítottak, elfogták. E levelekben a

dinasztia több tagját is kompromittálták. Batthyány miniszterelnök ezért a levelek egy részét meg akarta semmisíteni, azonban a csökkent létszámú képviselőház az Országos Honvédelmi Bizottmánynak azt a felszólítást adta, hogy olvassák el a papírokat, és tudósítsák erről a házat. Mindennek még ma meg kell történnie.⁷¹

Nyári már előző nap említést tett Jellaëia bárónak Latour osztrák hadügyminiszterhez intézett leveléről, melyben a reménytelen helyzetről és a megígért támogatás elmaradásáról ír, illetve a királyi manifesztumról panaszkodik.

Az újságíró szerint minden várakozást felülmúlt Kossuth toborzó körútjának eredménye. A magyarok sietnek a harcba, a Pesten áthaladó seregeknek nincs vége. Mészáros Lázár hadügyminiszter azt a parancsot kapta, hogy hatezer férfival a balatoni sereghez csatlakozzék.

A rációk ellen a magyarok egyelőre védekezésre szorítkoznak. Már több gyújtogatót is elfogtak, akik ismeretlen személytől két dukátot kaptak.

Az újságcikk második fele Bródról tudósít, mely szerint Galacról tegnap megérkezett levelek szerint az ott állomásozó ötezer fős török sereg a teljes orosz hivatali személyzettel Serath városán átment, hogy onnan Bukarestbe menjen a román nép kivívott szabadságának megfosztása, és a régi rend visszaállítása érdekében. Csupán néhány alig említésre méltó kérényt hagytak a románoknak jóvá. Nem valószínű, hogy a törökök bevonulásakor ellenállásba ütköznek, miután Gyurgyevóban húszezer fős török sereg tartózkodik. Az orosz befolyás győzhetett a Portánál, és így orosz közreműködéssel megfosztották a román népet dicsőséges forradalmának gyümölcseitől.⁷² A tudósítás egy szeptember 19-i hírral zárul, miszerint este egy montenegrói küldött Zágrábba érkezett, és Blodika nevében tizenegyezer fős katonai segítséget ajánlott föl, amely csak a bán intésére vár. A Mainzer Zeitung október 17-i cikke egy október 3-i hírral foglalkozik. Eszerint körbejár egy hír egy jelentősebb pénzösszegről, mely a Jellačić táborban köztudott volt. Ezen pénzösszeget a felségsejtő, kivégzett kálózi Zichy Ödön gróf pincéjében találták meg. A pénzesláda mellett volt egy másik láda tele arannyal és ezüsttel, ami korábban a gróf tulajdonában volt. Ezt Vásárhelyi főhadnagy tegnapelőtt, október 2-án a kálózi grófi kastélyban lefoglalta, majd Pestre a városházára vitette. Pár órával később megjelent egy ellenséges egység ezernégyszáz emberrel, akik mind a kincset keresték. Szerencsére a pénzt már korábban kiemelték.⁷³ Szeptember 30-án Görgey Artúr hadnagy a Csepel-szigeti Lóréven hadbíróági ítélettel felakasztatja a Jellaëia számára futárszolgálatot teljesítő Zichy Ödön gróft.⁷⁴

A Mainzer Zeitung nem tudósítja az olvasóit arról, hogy V. Ferdinánd október 3-án felmenti Batthyányt miniszterelnöki tisztségéből és Récsey Ádám tábornagyt, ellenjegyzés nélkül, tehát érvénytelenül kinevezi miniszterelnökké. Egy október 7-i eseményről ad hírt az újság. Délután fél kettőkor a képviselőház zárt ülésén egy királyi rendeletet Récsey Ádám, mint miniszterelnök ellenjegyzett, melyben Jellaëiaot Lamberg gróf helyére királyi megbízottnak nevezte ki Magyarország és a szomszédos országok felett. Ezt az országgyűlés törvénytelennek nyilvánította. A ház ezt a rendeletet egy nevetséges komédiának tartotta.⁷⁵ A cikk nem tudósít arról, hogy a képviselőház honarúlként bűnvád alá helyezi Récseyt, aki még e napon lemond.

Kossuth tegnap este második alföldi toborzóútról visszatért, a mai ülésen megjelent és leírhatatlan éljenzéssel köszöntötték. Elmondta, hogy ötvenezer ember követi őt, és a háznak csak egy szavába kerül és háromszázezer ember fegyverben lesz.

Összegzés

Véleményem szerint a cikkek elég pontosak voltak, részletesen tájékoztatták a mainziakat a magyarországi eseményekről. Meglepő volt számomra, hogy szinte heti rendszerességgel közöltek cikkeket Magyarország eseményeiről. Sokszor a lényegesebb események közlése elmarad, gyakran elvész a részletekben. Nem említi a pákozdi csatát, sem az ozorai diadalt. A Batthyány-kormány lemondását sem részletezi, csak Récseyt mint új miniszterelnököt emlegeti.

Megfigyelhető, hogy a legnagyobb hangsúlyt a délvidéki háborúra helyezi, a Pestről szóló tudósítások többsége is a szerb és horvát eseményekkel áll kapcsolatban. Szinte alig esik szó az erdélyi eseményekről, néha egy-egy mondatban utal rá, de bővebben nem fejti ki a történeteket. A tudósítások írói és az újság többnyire szimpatizál velünk, magyarokkal, igaz a források két magyarellenes lapból is az Allgemeine Österreichische Zeitung és a Pesther Zeitungból származnak. A mainzi újság nem formál véleményt, nincsenek benne elemző cikkek, csak tárgyilagosan az eseményekre koncentrálnak.

A szimpátia ötven évvel később is érezhető, amikor már Mainzer Anzeiger nevet viselő újságban megemlékeznek a magyar forradalomról. Több cikkben említik az 1848-as eseményeket, és a március 16-i esti számban tudósítanak az egy nappal korábbi hazai megemlékezésekről.

BIBLIOGRÁFIA

- KÓKAY GYÖRGY (szerk.): *A magyar sajtó története* I. Budapest, 1979.
- KOSÁRY DOMOKOS – NÉMETH BÉLA (szerk.): *A magyar sajtó története*. II/1. Budapest, 1985.
- F. KISS ERZSÉBET (szerk.): *Az 1848-1849. évi minisztertanácsi jegyzőkönyvek*. Budapest, 1989.
- BEÉR JÁNOS (szerk.): *Az 1848/49. évi népképviselői országgyűlés*. Budapest, 1954.
- BIRÁNYI ÁKOS: *Pesti forradalom*. Pest, 1848.
- BONA GÁBOR: *Tábormok és törzstisztek a szabadságharcban 1848–49*. Budapest, 1983.
- Brockhaus die Enzyklopädie* I. Leipzig, 1996.
- Brockhaus die Enzyklopädie* V. Leipzig, 1996.
- FULBROOK, MARY: *Németország története*. Budapest, 1997.
- GERGELY ANDRÁS: *1848-ban hogy is volt?* Budapest, 2001.
- HAJNAL ISTVÁN: *A Batthyány-kormány külpolitikája*. Budapest, 1987.
- KAJTÁR ISTVÁN: *Egyetemes állam- és jogtörténet*. I. Budapest–Pécs, 1997.
- KOSÁRY DOMOKOS: *Újjáépítés és polgárosodás. 1711–1867*. Budapest, 2001.
- KOSSUTH LAJOS: *Írások és beszédek 1848–1849-ből*. Budapest, 1987.
- KOSSUTH FERENC (sajtó alá rendezte): *Kossuth Lajos iratai*. XIII. 1843–48 okt. 30-ig megjelent Hírlapi cikkek. Budapest, 1911.
- Mainzer Zeitung*. 1848. 75. sz. (március 15.) – 1848. 278. sz. (október 17.)
- Militär-Schematismus des österreichischen Kaiserthumes*. Wien, 1847.
- SZEKFÚ GYULA (szerk.): *Mi a magyar?* Budapest, 1939.
- OLCHVÁRY ÖDÖN: *A magyar függetlenségi harc 1848-1849-ben a Délvidéken*. Budapest, é.n.
- SALAMON, LUDWIG: *Geschichte des Deutschen Zeitungswesens*. Oldenburg–Leipzig, 1906.
- SH atlasz*. Világtörténelem. Budapest, 1995.
- THIM JÓZSEF: *A magyarországi 1848–49-iki szerb fölkelés története*. I. Budapest, 1940.
- TOKODY GYULA – NIEDERHAUSER EMIL: *Németország története*. Budapest, 1972.
- URBÁN ALADÁR: *Batthyány Lajos miniszterelnöksége*. Budapest, 1986.
- URBÁN ALADÁR: *Újkori egyetemes történet 1789–1918*. Budapest, 1979.

WURZBACH, KONSTANTIN: *Biographisches Lexikon des Kaiserthumes Österreich*. Bécs 1865.
1848–1849. *A szabadságharc és forradalom története*. Szerk. Hermann Róbert. Budapest,
1996.

JEGYZETEK

- ¹ Köszönetemet fejezem ki konzulens tanáromnak, Zakar Péternek, hogy segítette munkámat.
- ² TOKODY GYULA – NIEDERHAUSER EMIL: *Németország története*. Budapest, 1972. 159.
- ³ FULBROOK, MARY: *Németország története*. Budapest, 1997. 111.
- ⁴ *SH Atlasz*. Világtörténelem. Budapest, 1995. 325.
- ⁵ KAJTÁR ISTVÁN: *Egyetemes állam- és jogtörténet*. I. Budapest–Pécs, 1997. 154.
- ⁶ *Mi a magyar?* Szerk. Szekfű Gyula. Budapest, 1939. 130.
- ⁷ Salamon, Ludwig: *Geschichte des Deutschen Zeitungswesens*. Oldenburg-Leipzig, 1906. 142.
- ⁸ *Brockhaus die Enzyklopädie* I. Leipzig, 1996. 401.
- ⁹ *Brockhaus die Enzyklopädie* V. Leipzig, 1996. 272.
- ¹⁰ *A magyar sajtó története* II/1. kötet Szerk. Kosáry Domokos, Németh Béla. Budapest, 1985. 226.
- ¹¹ *Mainzer Zeitung*, 1848. 75. sz. (március 15.)
- ¹² *Mainzer Zeitung*, 1848. 83. sz. (március 23.)
- ¹³ *Mainzer Zeitung*, 1848. 85. sz. (március 25.)
- ¹⁴ *Mainzer Zeitung*, 1848. 86. sz. (március 26.)
- ¹⁵ *Mainzer Zeitung*, 1848. 149. sz. (május 29.)
- ¹⁶ *Mainzer Zeitung*, 1848. 152. sz. (június 1.)
- ¹⁷ Gergely András: 1848-ban hogy is volt? Budapest, 2001. 22.
- ¹⁸ *Mainzer Zeitung*, 1848. 158. sz. (június 7.)
- ¹⁹ *Mainzer Zeitung*, 1848. 160. sz. (június 9.)
- ²⁰ *Mainzer Zeitung*, 1848. 164. sz. (június 14.)
- ²¹ *Mainzer Zeitung*, 1848. 169. sz. (június 19.)
- ²² *Mainzer Zeitung*, 1848. 179. sz. (június 30.)
- ²³ *Mainzer Zeitung*, 1848. 179. sz. (június 30.)
- ²⁴ *Mainzer Zeitung*, 1848. 179. sz. (június 30.)
- ²⁵ *Mainzer Zeitung*, 1848. 207. sz. (július 27.)
- ²⁶ 1848–1849. *A szabadságharc és forradalom története*. Szerk. Hermann Róbert. Budapest, 1996. 19.
- ²⁷ *Mainzer Zeitung*, 1848. 207. sz. (július 27.)
- ²⁸ *Mainzer Zeitung*, 1848. 209. sz. (július 29.)
- ²⁹ Hermann: i. m. 121.
- ³⁰ Gergely: i. m. 300.
- ³¹ *Az 1848/49. évi népképviselői országgyűlés*. Szerk. Beér János. Budapest, 1954. 164–165.
- ³² *Mainzer Zeitung*. 1848. 218. sz. (augusztus 8.)
- ³³ Kossuth Lajos iratai. XIII. kötet. 507.
- ³⁴ *Mainzer Zeitung*, 1848. 225. sz. (augusztus 16.)
- ³⁵ *Mainzer Zeitung*, 1848. 225. sz. (augusztus 16.)
- ³⁶ Thim: i. m. 499.
- ³⁷ Beér: i. m. 181–182. szerint.
- ³⁸ *Mainzer Zeitung*, 1848. 225. sz. (augusztus 16.)

- ³⁹ Hermann: i. m. 128-129. szerint.
⁴⁰ *Mainzer Zeitung*, 1848. 228. sz. (augusztus 19.)
⁴¹ Hermann: i. m. 132.
⁴² *Mainzer Zeitung*, 1848. 233. sz. (augusztus 25.)
⁴³ Wurzbach, Konstantin: Biographisches Lexikon des Kaiserthumes Österreich. Bécs, 1865.
által nem ismert személy
⁴⁴ *Mainzer Zeitung*, 1848. 237. sz. (augusztus 30.)
⁴⁵ Beér: i. m. 194.
⁴⁶ Hermann: i. m. 139.
⁴⁷ Beér: i. m. 197. szerint.
⁴⁸ Uo.
⁴⁹ Gergely: i. m. 102.
⁵⁰ *Mainzer Zeitung*, 1848. 239. sz. (szeptember 1.)
⁵¹ *Mainzer Zeitung*, 1848. 241. sz. (szeptember 4.)
⁵² *Mainzer Zeitung*, 1848. 241. sz. (szeptember 4.)
⁵³ *Mainzer Zeitung*, 1848. 243. sz. (szeptember 6.)
⁵⁴ Urbán Aladár: Batthyány Lajos miniszterelnöksége. Budapest, 1986.464.
⁵⁵ Thim: i. m. 194.
⁵⁶ Thim: i. m. 218. szerint.
⁵⁷ Idézi Thim: i. m. 219.
⁵⁸ *Mainzer Zeitung*, 1848. 243. sz. (szeptember 6.)
⁵⁹ *Mainzer Zeitung*, 1848. 243. sz. (szeptember 6.)
⁶⁰ Thim: i. m. 187.
⁶¹ *Mainzer Zeitung*, 1848. 245. sz. (szeptember 8.)
⁶² Thim: i. m. 218.
⁶³ Idézi Thim: i. m. 218.
⁶⁴ Olchváry: i. m. 57.
⁶⁵ *Mainzer Zeitung*, 1848. 248. sz. (szeptember 12.)
⁶⁶ *Mainzer Zeitung*, 1848. 248. sz. (szeptember 12.)
⁶⁷ Thim: i. m. 216.
⁶⁸ Az általam felhasznált könyvek ezt az információt nem említik.
⁶⁹ Hermann: i. m. 163.
⁷⁰ *Mainzer Zeitung*, 1848. 258. sz. (szeptember 23.)
⁷¹ *Mainzer Zeitung*, 1848. 268. sz. (október 5.)
⁷² *Mainzer Zeitung*, 1848. 268. sz. (október 5.)
⁷³ *Mainzer Zeitung*, 1848. 278. sz. (október 17.)
⁷⁴ Hermann: 170.
⁷⁵ *Mainzer Zeitung*, 1848. 278. sz. (október 17.)